

ЗА ИЛИЯ ПЕНЕВ – С УСМИВКА (1933 - 2006)

ТЕКСТ: НАТАЛИЯ БОЯДЖИЕВА, СНИМКИ: ФОТОАРХИВ

Няма такова нещо като велик талант без велика воля. Щастливо съчетание на двете откриваме в творчеството на големия български актьор Илия Пенев, който почина на 2 март след продължително боледуване на 72-годишна възраст.

Израснах с неговото изкуство. С дъщеря му Милена сме приятелки от детинство, затова за мен той си остана чичо Илия. Разглеждаме с нея снимките от грижливо събирания и пазен през годините архив и се пренасяме в атмосферата ту на една, ту на друга постановка. Колко е различен навсякъде и колко са ярки и запомнящи се изградения от него образи... Щом се появеше на сцената, въздухът се зарежда-

ше със смях. Трудно ми е да говоря за него в минало време, но такава е диалектиката на живота – и най-големите дарования ни напускат физически един ден и остава да витае духът им в безсмъртното изкуство... Разгръщам последното интервю, което направих с него преди шест години. Беше спрял вече да играе, изморен и малко болен, но очите му заискряваха и се подмладяваше, щом заговореше за театъра.

Сам определяше себе си като трагикомичен актьор, който се движи по острието на бръснача. Не се страхуваше от неуспеха, защото “той освежава следващия успех – как ще разбереш какво е здраве, ако не си бил болен. Щастие то не се състои в това да си здрав, а вече да не си болен. И двете неща имат право на живот и на неизбежност” – каза прочутият актьор.

От какво се вдъхновяваш в творческата си работа?

От майка си, на която дължа всичко, и от живота, който ме заобикаля. В него има и смях, и плач, а аз съм един крадец и си записвам всичко в личния бележник. На това уча и моите ученици в театралното студио – да наблюдават. Студиото скоро навърши шест години. За това време в НАТФИЗ са приети 9 души мои възпитаници. В тази връзка искам да отбележа, че е голяма грешка да се закриват средни и висши училища по изкуствата. Ако след 20 години трябва да се възстановява разрушеното, ще са необходими много средства. А нашата нация обича да гледа театър. Европейците изпадат в луд възторг от българския артист.

На какво учиш младежите – кандидат-актьори?

Преди всичко да бъдат честни към себе си и към околните, да се грижат както за гласа, така и за собствената си фантазия. На лична хигиена на душата. Да наблюдават себе си и всичко около себе си. Всеки ден да прочитат една пиеса.

А кои са най-важните уроци, които си предал на своите деца?

Учих ги да са честни и коректни хора. Но сега виждам колко голяма вреда съм им нанесъл с това възпитание. Ако знаех какво време ще дойде, щях да ги науча на акробатика в поведението.

Изглеждаш разочарован, а на празника на театъра – 27 март – беше и тъжен...

Така е, не искам злато като награда, а златни думи и златна действителност. Не вярвам вече на нашите политици – нито на сегашните, нито на тези, които бяха, нито пък на тези, които ще бъдат. Само за народа говорят, а нищо не правят.

А за бъдещето на театъра оптимист ли си?

Да, той няма да изчезне, тъй като е живо изкуство, както и балетът, и операта.

Доколко актьорът е творец?

Театърът е колективно изкуство. Актьорът прави буквите живи, мислите на автора стават негови, когато той вложи своето отношение, емоции и човешки страсти. Триъгълникът автор, режисьор и актьор

вдъхва душа на една пиеса. В различните държави и строй тя се играе винаги по различен начин. Даже в един и същ театър следващата вечер не е същото. Професията на актьора не е лесна – той работи със себе си. Това, с което разполага, е душа, ум и сърце.

Какъв стил на игра си избрал за себе си?

Ако истината, органиката и усмивката са стил, то аз съм избрал него. Безкрайно щастлив съм, ако накарам публиката да се размее. Актьорът винаги трябва да внася нещо свое в образа. Почти винаги, когато съм предлагал нещо, то е било приемано от режисьора. Правенето на голяма роля е по-лесно. А за малката роля трябва находка – характерност някаква, едно нещо, което трябва да се изиграе. За мен няма малки и големи роли.

Къде търсим причините за отлива на театрална публика?

На първо място в традицията на семейството. Ако родителите не са водили детето си на театър и то не е свикнало да намира естетическа наслада там, когато порасне, трудно ще намери пътя към храма на изкуството. Втората причина са финансовите трудности, които изпитва в момента целият ни народ. И на трето място, ако има отлив, театърът сам си е виновен. Каквато и реклама да се прави, първите зрители са най-голямата реклама.

Отношението ти към експерименталния театър?

Много внимателно – понякога под това гръмки название се прикриват нечии снобски амбиции. Не всеки експеримент е театър – находката е експеримент. Нашето изкуство не бива да бъде елитарно – комуникацията с широк брой зрители е много важна.

Кой е идеалният актьор?

Няма идеални неща – нито земното кълбо е идеално, нито дори слънцето. Не е нужно един актьор да бъде идеален. Не обичам праволинейните хора – те са скучни, не те изненадват. А красотата за мен е измислена категория. Всички хора са красиви – и най-грозният човек, като говори, може да стане красив.

Какво мислиш за варненската публика?

Хубава, но трудна публика. Доста е разглежена, като недостатък мога да посоча, че предпочита гастролите на всяка цена. Но иначе разбира и оценява по достойнство добрата постановка. Аз делея публиката на три части – снобите, истинската театрална публика и масата. Когато има положителна оценка и от трите вида, целта ни е постигната. Възприемането на изкуството е въпрос на вкус.

В живота подозират ли те в игра?

Сигурно, но не са ми го казвали. В живота съм си аз, не играя роли. Оптимист съм само в съветите към другите.

Усещаш ли тежестта на славата?

Неудобството да си известен е, че не можеш да се скриеш в обществото, а понякога ми се иска да съм анонимен. Не съм кумир, а обикновен човек, разработил някои свои качества.

Получавал си много награди на фестивали и театрални прегледи...

Наградите топят спомена. Когато станах “Звезда на Варна” през 1993 г., заминах за Париж. Да си чуеш името в “Мулен Руж” пред 1800 зрители, това не се забравя. А званието “заслужил артист” си го нося с удобство и без срам. Такива звания има навсякъде в Европа.

Помага ли ти чувството за хумор в живота?

Много. Под формата на шега мога да кажа и най-нелицеприятните истини. Винаги съм бил много критичен, към властниците – също.

Може ли изкуството да се пенсионира?

Мисля, че не може, но в България го пенсионираат. В Европа не е така – чакат актьорът сам да реши кога да се оттегли от сцената.

Страхуваш ли се от нещо? Казваш, че си преодолял най-големия естествен страх на човека – от смъртта.

Да, страхувам се, когато се прибирам късно вечер, вървя по средата на улицата. Най-голямата заплаха за човека е другият човек. “На три месеца веднъж трябва да ходиш на гробищата – казваше майка ми, – защото ще се върнеш от там по-добър”. ■

Илия Певев е роден на 5.8.1933 г. в Русе. Израснал е и е завършил гимназия в Попово. Приет е в Медицинската академия в София, където следва един семестър. По време на следването си всяка вечер е на театър и скоро решава, че той ще бъде неговата съдба. През 1956 г. завършва ВИТИЗ в класа на проф. Моис Бениеш. Две години работи в Сливенския драматичен театър, а следващите две – в Сатиричния театър в София. От 1960 г. е във Варна и повече от 40 години е един от най-обичаните варненски актьори, първата “Звезда на Варна” през 1993 г. Създал е повече от 230 роли в киното и театъра.

Някои от театралните му роли са: Дромео в “Комедия от грешки” на Шекспир, Чудомир във “В полите на Витоша” от Яворов, Фаюнин в “Нашествие” на Леонов, Репетилков в “От ума си тегли” на Грибоедов, Големанов в “Големанов” на Ст. Л. Костов, Юсов в “Доходно място” на Островски, Полоний в “Хамлет” на Шекспир, Монахов във “Варвари” от Горки, Търговец на кучета в “Максималиста” на Станислав Стратиев. Участия във филмите: “Йо-хо-хо”, “Баш майстора на море”, “Нощем с белите коне”, “На всеки километър”, “Синята лампа” и “Бяла рапсодия”.